

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอนาวุวลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร

**Factors Associated to Self-Protection Pesticide
Using Behaviors among Rice Farmers in Tambol Santor,
Khanuworraluksaburi District, Kampeangphet Province**

ทวีรัตน์ เฟื่องเนิน B.Sc. (Occupational Health and Safety)

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

วิโรจน์ จันทร M.Sc. (Industrial Hygiene and Safety)

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สรัญญา ถีป้อม Ph.D. (Environmental Science)

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สมชาย สวัสดิ์ Ph.D. (Pharmaceutical Sciences)

สำนักวิชาเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองการวางแผนส่งเสริมสุขภาพ (PRECEED Model) เป็นกรอบแนวคิดและมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอนาวุวลักษณ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 162 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ทำนา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 65.4) อายุอยู่ในช่วง 40-49 ปี (ร้อยละ 45.1) และจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 81.5) และพบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการ

ป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ดังต่อไปนี้ ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปัจจัยเอื้อ เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และปัจจัยเสริม ได้แก่ ประสิทธิภาพการได้รับข้อมูลข่าวสารและการฝึกอบรมในการป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากเจ้าหน้าที่

ดังนั้น ควรจะเสริมสร้างความรู้ที่ถูกต้องและทัศนคติที่ดีผ่านสื่อต่างๆ และมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจากเจ้าหน้าที่ เช่น การใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ควรจะ

ออกแบบอุปกรณ์ป้องกันที่สะดวกต่อการใช้งาน ราคาประหยัดเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้ทำนา

คำสำคัญ : เกษตรกรผู้ทำนา/สารเคมีกำจัดศัตรูพืช/พฤติกรรมการป้องกันตนเอง

Abstract

This research was a cross-sectional descriptive study applied PRECEED Model for framework design. The study aimed to determine factors associated to self-protection behaviors of chemical pesticides using among 162 rice farmers at Tambol Santor, Amphor Khanuworaluksaburi, Kampeangphet Province using a self-administered questionnaire. Data analysis was done using descriptive statistics and the chi-square test.

The results showed that most farmers were male (65.4%) aged 40-49 years (45.1%) and completed primary school (81.5%). The factors that significantly associated to the pesticide prevention were predisposing factors such as knowledge and attitude about the prevention from pesticide using, enabling factors such as a personal protective equipment (PPE) price, and reinforcing factors such as the pesticide exposure experience, pesticide exposure prevention information and PPE training.

Therefore, the recommendation of this study were providing the knowledge media, strengthen the good attitude and continuous training about pesticide protection such as using of personal protective equipment properly. Moreover, a production or development of personal protective equipment should be concerned of a convenient and low-cost for using to protect their health from pesticides.

Keywords: Farmers/Pesticides/Self-protection behaviors

1. บทนำ

การปลูกข้าวทำนาในอดีตซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ มักอาศัยการเลี้ยงกระบือไว้ใช้ในการไถนาและใช้ปุ๋ยคอกที่เป็นผลพลอยได้จากสัตว์ที่เลี้ยงมาใช้ในการทำนาด้วย จึงทำให้เกษตรกรและผู้บริโภคมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และเกิดความสมดุลในระบบนิเวศ ข้าวกล้าในนาเจริญเติบโตได้ดีโดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยเคมีทำให้ไม่ต้องจ่ายต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี และไม่ต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาเพื่อใช้ในการทำนา แต่ในปัจจุบันวิธีการทำนาของคนไทยได้มีการพัฒนาทั้งทางด้านเทคโนโลยีการผลิตและเทคโนโลยีสนับสนุนการผลิต จากเคยใช้กระบือในการไถนา ก็เปลี่ยนมาใช้รถไถแทนเพื่อความสะดวกสบาย ผลจากการใช้รถไถก็คือ มลพิษ และจากที่เคยใช้ปุ๋ยคอกในการทำนาจึงหันมาใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชแทน เช่น สารกำจัดวัชพืช สารกำจัดแมลง เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวที่สมบูรณ์ที่สุด เพื่อสามารถนำมาขายได้ในจำนวนที่มากที่สุด นำมาสู่การมีรายได้ที่สูง ทำให้เกษตรกรผู้ทำนาสนใจใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น (กฤติญา แสงภักดี และคณะ, 2557) สิ่งที่น่าสนใจให้เห็นชัดเจนคือ ข้อมูลปริมาณการนำเข้าสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปีจากข้อมูลของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2553 มีการนำเข้าสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากถึง 120,000 ตัน โดยสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่มีการใช้มากที่สุด ได้แก่ สารกำจัดวัชพืช ร้อยละ 74 สารกำจัดแมลง ร้อยละ 14 สารป้องกันกำจัดโรคพืชร้อยละ 9 และอื่นๆ ร้อยละ 3 เป็นต้น (แสงโสม ศิริพานิช, 2556)

จากการรายงานของสำนักระบาดวิทยา พบว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2555 มีรายงานผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากสารกำจัดศัตรูพืชทั้งสิ้น 17,340 ราย โดยเฉลี่ยปีละ 1,734 ราย อัตราป่วย 2.35 ต่อประชากรแสนคน โดยพบว่าผู้ป่วยอันเกิดจากการแพ้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยเฉพาะเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้นทุกๆ ปีโดยจังหวัดที่มีการรายงานผู้ป่วยสูงสุด 4 อันดับแรก คือ ลำปาง อ่างทอง ระยอง และกำแพงเพชร โดยมีอัตราป่วยเท่ากับ 19.80, 14.09, 12.12 และ 9.36 คนต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ (แสงโสม ศิริพานิช และสุชาดา มีศร, 2555) โดยจังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้นทุกปี จากปี 2553 มีจำนวนผู้ป่วย 62 คน คิดเป็นอัตราป่วย 8.53 และปี 2554 จำนวนผู้ป่วย 28 คน

คิดเป็นอัตราป่วย 3.85 ถึงปี 2555 เพิ่มขึ้นเป็น 248 คน คิดเป็นอัตราป่วย 34.12 ต่อประชากรแสนคน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2555)

ตำบลแสนตอ อำเภอขามเฒ่าลพบุรี ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดกำแพงเพชร เป็นระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 3.1 หมื่นไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 2.7 หมื่นไร่ คิดเป็นร้อยละ 87 ของพื้นที่ทั้งหมด ประชากรส่วนใหญ่จึงยึดอาชีพเกษตรกรผู้ทำนาเป็นส่วนใหญ่ โดยตำบลแสนตอประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน มีจำนวนบ้านเรือนทั้งสิ้น 3,789 ครัวเรือน ประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรผู้ทำนา จำนวน 505 คน ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี ในปีเพาะปลูก 2557/58 (สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, 2558) จากข้อมูลกองทุนหลักประกันสุขภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลแสนตอ การตรวจสอบสารเคมีในเลือดของเกษตรกรจำนวน 176 คน ในวันที่ 28 มีนาคม 2557 พบว่า เกษตรกรที่มีระดับสารพิษในร่างกายไม่ปลอดภัย จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 33.52 ของเกษตรกรที่ไปตรวจทั้งหมด

โดยงานวิจัยนี้ประยุกต์แนวคิดกรอบการวิเคราะห์ปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ (PRECEDE framework) ของ Green et al. (1980) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยซึ่งจำแนกออกเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นก่อนพฤติกรรมซึ่งเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดพฤติกรรม ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรผู้ทำนา ระยะเวลาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ช่วงเวลาที่ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ความรู้ ทักษะการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่วนปัจจัยเอื้อจะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมนั้นเกิดเป็นจริง ซึ่งได้แก่ ทักษะและการมีทรัพยากรต่างๆ อย่างเพียงพอ เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และปัจจัยเสริมเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่บุคคลได้แสดงพฤติกรรมหรือการกระทำในเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้ว และได้รับผลในลักษณะของการกระตุ้นเตือนการยกย่องและแนะนำ ตลอดจนปฏิกิริยาต่างๆ ที่ได้รับจากบุคคลอื่น ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์การฝึกอบรมในการป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากเจ้าหน้าที่

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอขามเฒ่าลพบุรี จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อเป็นข้อมูล

สนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพของเกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานของเกษตรกรผู้ทำนา
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม
- 3) เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอขามเฒ่าลพบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผ่านการรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เอกสารรับรองเลขที่ 165/58

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือเกษตรกรที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์หรือมากกว่า และประกอบอาชีพทำนาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลแสนตอ อำเภอขามเฒ่าลพบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวนทั้งสิ้น 505 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอขามเฒ่าลพบุรี จังหวัดกำแพงเพชร, 2557)

การคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์คัดเข้าร่วมกับการคำนวณโดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกนที่ระดับความเชื่อมั่น 99% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 147 คน แต่เพื่อเก็บข้อมูลขาดหายและกลุ่มตัวอย่างถอนตัวออกจากการวิจัย จึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีก 10% จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 162 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของหลังคาเรือนที่สามารถให้ข้อมูลได้หลังคาเรือนละ 1 คน ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนของหลังคาเรือน โดยมีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ประกอบด้วย 1) การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของกลุ่มประชากร และ 2) การ

สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในแต่ละหมู่บ้านด้วยวิธีการจับสลากเพื่อให้ทุกๆ สมาชิกในประชากรมีโอกาสจะถูกเลือกเท่าๆ กัน

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria)

- 1) เป็นผู้ที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์หรือมากกว่า
- 2) ประกอบอาชีพทำนา ไม่น้อยกว่า 1 ปี
- 3) สนใจเข้าร่วมการศึกษาวิจัยครั้งนี้
- 4) มีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

เป็นอย่างดี

- 5) มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ สื่อสารเข้าใจ

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

- 1) ต้องการยกเลิกการเข้าร่วมวิจัยระหว่างดำเนินการ
- 2) มีภาวะเจ็บป่วยกะทันหัน
- 3) ย้ายออกจากพื้นที่การวิจัย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ แบบสอบถามโดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรผู้ทำนา (ปี) ระยะเวลาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ชั่วโมงต่อวัน) และช่วงเวลาที่ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า ได้แก่

1) ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา จำนวน 29 ข้อ 29 คะแนน กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบได้ 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และไม่ใช่ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ตอบถูก มีค่าคะแนน เท่ากับ 1 คะแนน ตอบผิด มีค่าคะแนน เท่ากับ 0 คะแนน สรุปผลคะแนนการวัดความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ระดับต่ำ คือ คะแนน 0-9 ระดับปานกลาง คือ คะแนน 10-19 และระดับดี คือ คะแนน 20-29 (Bloom, 1976)

2) ทักษะเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา จำนวน 16 ข้อ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ได้สร้างขึ้นตามแบบวัดทัศนคติของลิเคิร์ต (Likert's

Scale) โดยปรับปรุงจาก 5 ระดับ เป็นแบบ 4 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เป็นคำถามทางบวก 7 ข้อ เป็นคำถามทางลบ 9 ข้อ รวมทั้งสิ้น 16 ข้อ สรุปผลคะแนนการวัดทัศนคติ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ระดับทัศนคติต่ำ คือ คะแนน 16-31 ระดับทัศนคติปานกลาง คือ คะแนน 32-47 ระดับทัศนคติดี คือ คะแนน 48-64 (Best, 1977)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชพิจารณาจากค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนเงินในรอบ 1 ปี ที่เกษตรกรผู้ทำนาต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เช่น หน้ากากกันพิษ ถุงมือยาง รองเท้าบูท หมวกคลุมศีรษะ ชุดฉีดพ่น ชุดคลุมปกปิด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชซึ่งจะได้รับจากแหล่งต่างๆ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา และประสบการณ์การฝึกอบรมในการป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องจากเจ้าหน้าที่ พิจารณาจากข้อคำถามให้ตอบว่า เคยได้รับ หรือไม่เคยได้รับ เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ เคยได้รับให้ 1 คะแนน ไม่เคยได้รับให้ 2 คะแนน

ส่วนที่ 5 แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนาเป็นการวัดแบบมาตราประเมินรวมค่า (Summated Rating Scale) จำนวน 40 ข้อ มีมาตรในการวัดประเมิน 4 ค่า ให้เกษตรกรเลือกตอบเพียงคำตอบเดียวในแต่ละประโยค ได้แก่ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ไม่ปฏิบัติ ไม่ปฏิบัติเลย ค่าคะแนนเป็นช่วงมาตร (Interval Scale) สรุปผลคะแนนพฤติกรรม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ระดับต่ำ คือ คะแนนปฏิบัติเท่ากับ 0-40 ระดับปานกลาง คือ คะแนนปฏิบัติเท่ากับ 41-80 และระดับดี คือ คะแนนปฏิบัติเท่ากับ 81-120 (Best, 1977)

3.3 การทดสอบเครื่องมือ

3.3.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความครอบคลุม ความชัดเจน และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำไปหาค่าดัชนีความ

เพียงตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) โดยได้ค่าเท่ากับ 0.85

3.3.2 การหาความเชื่อมั่น (reliability) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (try-out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronach's alpha coefficient) โดยแยกเป็นส่วน ดังต่อไปนี้ (1) ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.78 (2) ทักษะเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.86 (3) พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.76

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขในเขตตำบลแสนตอ อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อขอความร่วมมือให้การสนับสนุน

3.4.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม - 30 ตุลาคม 2558 ผู้ทำการศึกษาทำการแจกแบบสอบถามเกษตรกรผู้ทำนาในพื้นที่ที่กำหนดด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือให้อาสาสมัครสาธารณสุขเป็นผู้ส่งลงบางพื้นที่ที่ไม่ชำนาญเส้นทาง ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามเกษตรกรผู้ทำนาตามบ้านเลขที่ที่สุ่มได้ แนะนำทำความเข้าใจในเนื้อหาของแบบสอบถามให้เกษตรกรผู้ทำนามีความเข้าใจตรงกันกับที่ต้องการศึกษาให้เวลาในการทำแบบสอบถามแก่เกษตรกรจำนวน 2 วัน แล้วจึงดำเนินการกลับไปเก็บแบบสอบถามอีกรอบ ในกรณีที่มีปัญหาไม่สามารถเก็บแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ จะดำเนินการเก็บสำรองในบ้านที่ทำการสุ่มเกินไว้ในบัญชีสำรองที่ทำเกินไว้หมู่บ้านละ 3 หลังคาเรือน เพื่อให้ได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

3.4.3 รวบรวมแบบสอบถามแล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3.4.4 ลงรหัสในแบบสอบถาม แล้วนำมาบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.5 สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.5.1 สถิติเชิงพรรณนา ใช้จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรผู้ทำนา (ปี) ระยะเวลาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ชั่วโมงต่อวัน) และช่วงเวลาที่ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

3.5.2 สถิติเชิงอนุมาน ใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square test) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

4. ผลการวิจัย

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ทำนา พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.4 อายุ 40-49 ปี ร้อยละ 45.1 สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 68.5 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 81.5 รายได้เฉลี่ย 5,000 -10,000 บาท/เดือน ร้อยละ 50.6 ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรผู้ทำนา 21-40 ปี ร้อยละ 66.7 ระยะเวลาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 1-5 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 80.2 และมีช่วงเวลาที่ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชคือช่วงเช้า ร้อยละ 65.4

4.2 เกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.9 และระดับดี คิดเป็นร้อยละ 48.1 (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา (n = 162 คน)

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	จำนวน (คน) (n = 162)	ร้อยละ (%)
ระดับปานกลาง	84	51.9
ระดับดี	78	48.1
$\bar{x} = 119.69$ S.D. = 5.841 max = 146 min = 105		

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรผู้ทำนา (ปี) ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอลำลูกเกด จ.บุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีความสัมพันธ์กับ

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99.9% โดยมีระดับความรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.5 และระดับดี คิดเป็นร้อยละ 39.5 และมีระดับทัศนคติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.1 และระดับดี คิดเป็นร้อยละ 67.9 (ดังแสดงในตารางที่ 2) ทัศนคตินั้นส่งผลต่อพฤติกรรม ดังนั้นจึงพบว่าประสบการณ์เคยได้รับอันตรายจากสารเคมีกำจัดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99% โดยมีจำนวนตัวอย่างที่มีประสบการณ์เคยได้รับอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชคิดเป็นร้อยละ 63.6 (ดังแสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา (n = 162 คน)

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ)	ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ)		ค่าความสัมพันธ์		
	ปานกลาง	ดี	χ^2	df	p-value
ปานกลาง	39.5	12.3	17.9	1	< 0.001**
ดี	21.0	27.2			
รวม	60.5	39.5			

**Significant at p-values < 0.001

ตารางที่ 2 (ต่อ)

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ)	ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกัน ตนเองจากการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ)		ค่าความสัมพันธ์		
	ปานกลาง	ดี	χ^2	df	p-value
ปานกลาง	22.8	29.0	11.4	1	< 0.001**
ดี	9.3	38.9			
รวม	32.1	67.9			

**Significant at p-values < 0.001

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร
ผู้ทำนา (n = 162 คน)

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ)	ประสบการณ์เคยได้รับ อันตรายจากสารเคมีกำจัด ศัตรูพืช (ร้อยละ)		ค่าความสัมพันธ์		
	เคยได้รับ	ไม่เคยได้รับ	χ^2	df	p-value
ปานกลาง	27.8	24.1	7.5	1	0.009*
ดี	35.8	12.3			
รวม	63.6	36.4			

*Significant at p-values < 0.01

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร
ผู้ทำนา (n = 162 คน)

พฤติกรรมการป้องกัน ตนเองจากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ)	ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ป้องกันอันตราย (ร้อยละ)				ค่าความสัมพันธ์		
	0-1,000 บาท	1,001-2,000 บาท	2,001-3,000 บาท	3,001-4,000 บาท	χ^2	df	p-value
ปานกลาง	6.2	22.8	14.2	8.6	17.9	3	< 0.001**
ดี	0.6	12.3	17.3	17.9			
รวม	6.8	35.2	31.5	26.5			

**Significant at p-values < 0.001

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อกับพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของ เกษตรกรผู้ทำนา จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าใช้จ่ายในการ ซื้ออุปกรณ์ป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการ ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ความเชื่อมั่น 99.9% โดยมีค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ ป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชซึ่งพิจารณา ค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนเงินในรอบ 1 ปี ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่าย อยู่ในช่วง 1,001-2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.2 รองลงมา คือ ในช่วง 2,001-3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.5

4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการ ป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของ

เกษตรกรผู้ทำนา (n = 162 คน) พบว่า ประสิทธิภาพ การได้รับข้อมูลข่าวสารในการป้องกันอันตรายในการใช้สาร เคมีกำจัดศัตรูพืช และประสิทธิภาพการฝึกอบรมในการ ป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ความเชื่อมั่น 99.9% และ 99% ตามลำดับ โดยเคยได้ รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัด ศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 75.9 และมีประสิทธิภาพเคย ได้รับการฝึกอบรมในการป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องจากเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 81.5 (ดังแสดงในตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ผู้ทำนา (n = 162 คน)

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ)	การได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับอันตรายจากสารเคมี กำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ)		ค่าความสัมพันธ์		
	เคยได้รับ	ไม่เคยได้รับ	χ^2	df	p-value
ปานกลาง	32.1	19.8	18.7	1	< 0.001*
ดี	43.8	4.3			
รวม	75.9	24.1			

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ)	ประสิทธิภาพการฝึกอบรม ในการป้องกันอันตรายใน การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช อย่างถูกต้องจากเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ)		ค่าความสัมพันธ์		
	เคยได้รับ	ไม่เคยได้รับ	χ^2	df	p-value
ปานกลาง	37.7	14.2	9.1	1	0.004**
ดี	43.8	4.3			
รวม	81.5	18.5			

*Significant at p-values < 0.001, **Significant at p-values < 0.01

5. อภิปรายผล

5.1 ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอลำลูกขันบุรี จังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99.9% โดยส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ทำนามีระดับความรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.5 และมีระดับทัศนคติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 67.9 จึงส่งผลให้มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.9 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP Theory) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (knowledge) ทัศนคติ (attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (practice) ของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบต่อดีความต่อไป จากการรับสารนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทนี้ จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่องกล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้นก็จะไปมีผลทำให้เกิดทัศนคติและขั้นสุดท้ายคือการก่อให้เกิดการกระทำ (ลำเนียง ประถมวงษ์, 2553) ความรู้ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเนื่องด้วยความรู้เป็นความสามารถของมนุษย์ในการจำ ระลึกได้ในระดับต้น และความเข้าใจเป็นความสามารถที่สูงกว่าเนื่องจากบุคคลที่มีความเข้าใจสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรม ซึ่งสามารถวิเคราะห์และประเมินได้ ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จึงหมายถึงลักษณะนิสัยส่วนบุคคลที่เป็นพฤติกรรมแสดงออกด้านการตัดสินใจที่จะปฏิบัติกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งจะสะท้อนออกมาให้เห็นว่ามีความรู้ ความนึกคิด ความรู้สึกตัว ความสำนึก การตอบสนอง และการเห็นคุณค่าที่เกิดจากประสบการณ์ที่มีทั้งผลดีผลเสีย ก่อให้เกิดความเข้าใจที่จะเลือกปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างฉลาด มีเหตุผล เพื่อป้องกันหรือลดการเกิดมลพิษในสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผลกระทบจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (จิรภา จำศีล, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ

ยุทธนา คำมงคล (2550) ที่พบว่า ความรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 99% กับการตระหนักต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรพันธะสัญญาบ้านห้วยสิงห์ อำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Mohanty et al. (2013) ที่พบว่า ระดับความรู้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จึงจำเป็นต้องเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยและการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันอันตรายต่อสุขภาพของตัวเกษตรกรและอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้จากงานวิจัยของสายน้ำผึ้ง บุญวาที (2553) พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในเขตตำบลแหลมกลัด อำเภอมะเอย จังหวัดตราด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับความเชื่อมั่น 95% เนื่องจากทัศนคติเป็นข้อมูลที่เป็นบุคคลได้รับและเก็บรวบรวมจากประสบการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดความตระหนัก ความเชื่อ และค่านิยม ซึ่งทัศนคติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้จากการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งจากสื่อมวลชน หรือบุคคลอื่นที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยงานวิจัยนี้พบว่า ประสบการณ์เคยได้รับอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชนั้นมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99% กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพราะทำให้เกิดความตระหนักถึงอันตรายที่ได้รับจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยอาการของเกษตรกรผู้ทำนาที่เคยได้รับอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่วนใหญ่มีผื่นคันตามผิวหนัง คิดเป็นร้อยละ 66.0 และไม่เคยได้รับอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 36.4

5.2 ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอลำลูกขันบุรี จังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99.9% ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุระชัย

ยะเครือ (2550) พบว่า ค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมีทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากปัจจัยเอื้อหมายถึง สิ่งที่เป็นแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ชุมชน รวมทั้งทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ได้ และความสามารถที่จะใช้แหล่งทรัพยากรต่างๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ราคา ระยะเวลา เวลา ฯลฯ นอกจากนั้น สิ่งที่สำคัญก็คือ การหาได้ง่าย (available) และความสามารถเข้าถึงได้ (accessibility) ปัจจัยเอื้อ จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้การแสดงพฤติกรรมนั้นๆ เป็นไปได้อย่างยิ่งขึ้น (Green et al., 1980)

5.3 ปัจจัยเสริม ได้แก่ ประสิทธิภาพการได้รับข้อมูลข่าวสารในการป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และประสิทธิภาพการฝึกอบรมในการป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ทำนา ตำบลแสนตอ อำเภอลำลูกขัน จังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99.9% และ 99% ตามลำดับโดยหน่วยงานที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่วนใหญ่คือ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 61.8 และไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 24.1 และโดยหน่วยงานที่ฝึกอบรมในการป้องกันอันตรายเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 71.2 และไม่เคยได้รับการฝึกอบรมในการป้องกันอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 18.5 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุระชัย ยะเครือ (2550) พบว่า ประสิทธิภาพเคยได้รับอันตรายจากสารเคมีทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกรในเขตอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับความเชื่อมั่น 95% และอนุเทพ แซ่เล่า (2551) พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการ

ศึกษาของพัฒพงษ์ ทิพย์วงศ์ (2553) ที่ศึกษาความรู้และการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า ประสิทธิภาพการเข้าฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับความเชื่อมั่น 95%

จากผลที่ได้นั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรเพิ่มทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตัวจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจากเจ้าหน้าที่ เช่น การใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ควรจะออกแบบอุปกรณ์ป้องกันที่สะดวกต่อการใช้ ราคาประหยัด เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจจะเกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้ทำนาได้ในอนาคต

6. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

- 1) ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรผู้ทำนา และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการผลิตหรือพัฒนาอุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชใหม่ๆ ที่ใช้ได้ง่าย ต้นทุนต่ำ และเกษตรกรผู้ทำนาสามารถผลิตใช้เองภายในครัวเรือนได้
- 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชกับระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสในเลือดของเกษตรกรผู้ทำนา

เอกสารอ้างอิง

- กฤติญา แสงภักดี และคณะ. (2557). การศึกษาพฤติกรรม การใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของชาวนา อำเภอ อองครักษ์ จังหวัดนครนายก. *วารสารแก่นเกษตร*, 42(3), 375-384.
- จิรภา จาคิล. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ ของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต). สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัฒนพงศ์ ทิพย์วงศ์. (2553). ความรู้และการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ยุทธนา คำมงคล. (2550). ความรู้และการปฏิบัติในการ ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรพันธะสัญญา บ้านห้วยสิงห์ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (การค้นคว้าแบบอิสระสาขารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สายน้ำผึ้ง บุญวาที. (2553). พฤติกรรมการป้องกัน ตนเองจากอันตรายในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรในเขตตำบลแหลมกลัด อำเภอเมือง จังหวัดตราด (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาขารณสุขศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัด กำแพงเพชร. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2558, จาก http://www.kamphaengphet.go.th/new_web/New_web/his_03.htm
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. รายงานสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการ ประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2558, จาก <http://envocc.ddc.moph.go.th/uploads/situation/appendix>
- สำเนียง ประถมวงษ์. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ การบริโภคบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปของประชาชน ในเขต อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์สาขารณสุข ศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย บูรพา.

- สุระชัย ยะเครือ. (2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีทาง การเกษตรของเกษตรกรในอำเภอบ่อพลอย จังหวัด กาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, นครปฐม.
- แสงโสม ศิริพานิช. สถานการณ์และผลต่อสุขภาพจาก สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปี พ.ศ. 2556. *Weekly Epidemiological Surveillance Report, Thailand* 2013; 44: 689-92.
- แสงโสม ศิริพานิช และสุชาดา มีศร. พืชสารเคมีป้องกัน กำจัดศัตรูพืช. *สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรคประจำปี* 2555; 172-174.
- อนุเทพ แซ่เล้า. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีกำจัด ศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกผัก อำเภอบ้านเขว้า จังหวัด ชัยภูมิ. [ออนไลน์] 2551 บทความ [อ้างเมื่อ 20 มี.ค. 2558] จาก <http://dpc.5dd.moph.go.th>
- Best, W. (1977). *Research in education (3rd ed)*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Bloom, B. S. (1976). *Human Characteristics and School Learning*. New York: Mcgraw Hill Book Company.
- Green, L., M. Kreuter, S. Deeds, & Partridge, K. (1980). *Health Education Planning: A Diagnostic Approach*. Palo Alto, CA: Mayeld.
- Manoj Kumar Mohanty et al. (2013). Knowledge attitude and practice of pesticide use among agricultural workers in Puducherry, South India. *Journal of Forensic and Legal Medicine*. 20, 1028-1031.

